

23è cicle de sortides de CONÈIXER EL PLA DE L'ESTANY

ITINERARI D'OBRA PRIVADA D'EN JERONI MONER – Rehabilitacions d'habitatges del nucli històric

21 de setembre de 2025 – 1era sortida

Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles + Demarcació de Girona del Coac + Centre Excursionista de Banyoles

En Jeroni Moner Codina (1940 – 2021) ens va deixar una extensa obra a Banyoles, gairebé una setantena, entre obres de titularitat pública i privada. Utilitzant els diferents llenguatges arquitectònics propis de cada època va anar integrant els seus edificis al teixit urbà de la nostra ciutat.

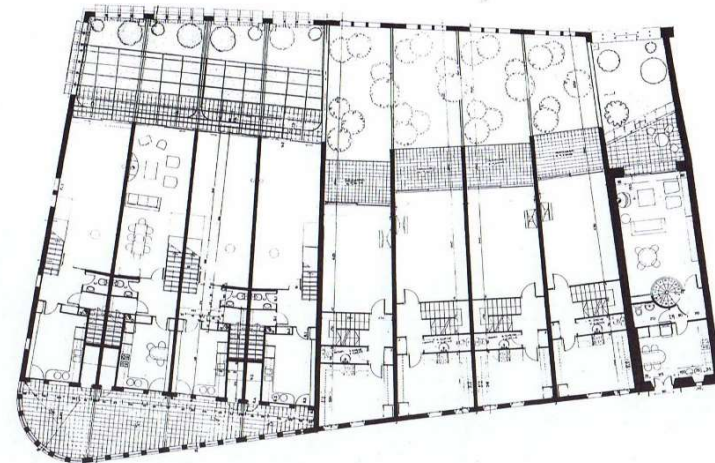
D'aquesta extensa obra, en l'itinerari d'avui podrem visitar alguns dels habitatges fruit de les rehabilitacions d'antics casals medievals dels s. XIV i XV, habitatges entre mitgeres del s. XVII i XVIII i una petita rehabilitació ubicada al primer eixample, on podreu apreciar com va integrar les estructures existents dotant-les de les qualitats contemporànies.

Les obres que visitarem, per ordre cronològic, seran la casa Pagès – Barceló, casa seva, la Costa-Coll, la casa Tarradas i una de les seves últimes obres, la casa Bosch.

Pel que fa a les característiques principals de la seva arquitectura que avui podreu apreciar són la lectura històrica del mateix edifici, la relació entre el nou i l'existent, l'articulació dels espais interiors, l'entrada de la llum i el disseny de certs elements com les escales i fusteries fetes d'acer i de fusta.

A. Rehabilitació casa Pagès - Barceló (s.XVII) – 1982-83* c. Era de l'Abat, 10

La rehabilitació l'any 1982 d'una casa del segle XVII situada entre els carrers de l'Era de l'Abat i el de Baix – que es troba a un nivell inferior – en ple barri vell de Banyoles va permetre iniciar una tipologia que tindria continuïtat en unes cases veïnes ja de nova planta en projectes posteriors.



La clau del projecte era la construcció d'un jardí sobre una edificació de poc interès situada al carrer inferior, un jardí situat, per tant, al mateix pla que la zona de dia de l'edifici del carreró placeta superior.

Amb aquesta base i poques diferències programàtiques, en el solar veí – una antiga fàbrica –, es van projectar dues promocions, de quatre habitatges cada una, de planta baixa, dos pisos i un estudi en un tercer.

L'evolució del badiu**

Aquest espai – la golfa o terrabastall- i la seva obertura a l'exterior han anat evolucionant amb els anys, de manera que el més habitual, almenys a Banyoles, és el de trobar-nos amb una reducció de l'obertura a base d'una o dues finestres rematades, generalment, amb un arquet de punt rodó, rebaixat, escarser o carpanell segons els casos, arc quasi sempre format amb lloses de pedra de Banyoles, si bé també hi ha algun cas d'obertura única amb un gran arc. Aquesta reducció de l'obertura i l'ús de l'arc de pedra en comptes de la biga de fusta és molt probable que estiguin relacionats amb qüestions econòmiques per la diferència entre el preu de la fusta o de la pedra en èpoques reculades i a casa nostra.



B. Rehabilitació 2 cases s. XVIII per a 4 habitatges – 1988-92 c. de Girona, 38-40

Aquests dos habitatges (d'un conjunt de 3), de planta baixa i 2 plantes, estaven situats a la sortida sud, just després de la zona emmurallada. El seu sistema constructiu és de voltes amb llunetes -fetes amb llosa de pedra de Banyoles- i estaven estructurats mitjançant 2 crugies: una de més ample per a les estances principals i una de més estreta per a les altres.

La intervenció les transforma en 4 habitatges on un dels quals, el de la planta baixa, va ser el seu habitatge i és on, durant anys, tingué el seu estudi.

Pel que fa a la façana del pati, en destaquen les galeries, una de les característiques que defineixen les façanes posteriors de molts dels habitatges del barri vell des del segle XVIII fins a principis de XX.



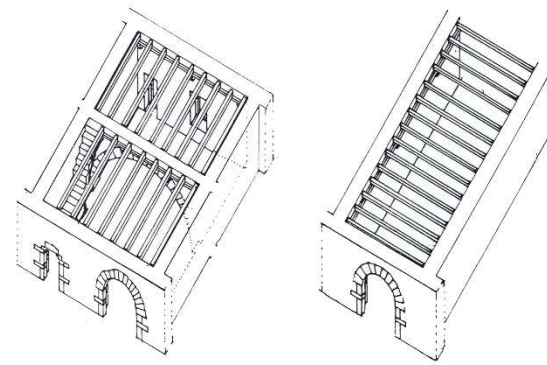


Figura 3.- Esquemes comparatius de les dues tipologies comentades: a l'esquerra, amb arc central o travesser, i a la dreta, la tradicional.

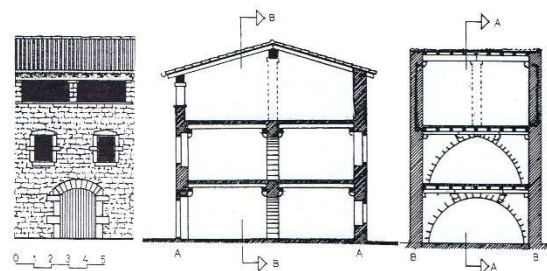


Figura 4.- Esquema d'alçat i seccions típic d'una casa medieval de Banyoles, amb arcs travessers.

C. Rehabilitació de la casa Costa-Coll (s.XIV) – 1988-92*

c. Nou, 32-34

A pesar del nom, el carrer Nou de Banyoles és un dels més antics de la ciutat i el que conté el major nombre de cases que mantenen l'estructura medieval original.



La tipologia arquitectònica desenvolupada a Banyoles durant els segles XIII a XV té unes característiques peculiars que la diferencien d'altres poblacions ja que els edificis es construïen entre mitgeres però amb una amplada tan gran que els cairats no es podien recolzar en aquells murs mitgeres com és la pràctica habitual.

El sistema constructiu es basava en la disposició d'un o dos arcs paral·lels a la façana amb recolzament de l'embigat dels sostres entre aquests arcs i les façanes.

En aquesta casa es conservaven en molt bon estat aquests arcs interiors i la part de la façana principal que correspon a la planta baixa i al pis, amb les portes dovellades i les finestres geminades característiques.

La intervenció principal d'aquesta rehabilitació es limita, doncs, a la restauració dels elements conservats, així com el remat de la façana al carrer, que correspondria a unes antigues golfes que avui dia són una zona de dormitoris, i la façana posterior al pati d'illa.



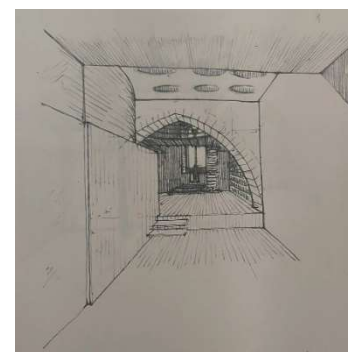
fig 3



Casa Bosch al c. Nou

E. Rehabilitació de can Bosch (s. XV) – 2004-08 c. Nou, 17

És una de les seves últimes grans rehabilitacions feta a la meitat d'un antic casal del s. XV on recupera i posa en valor els espais interiors dotant-los d'una llum especial i reconstrueix, d'acord amb unes fotografies antigues i les restes arquitectòniques de l'interior, la gran finestra geminada que presideix la sala.



D. Rehabilitació de Can Tarradas – 1988-99 c. St. Esteve, 58

Una petita intervenció, en un modest habitatge existent, on mitjançant el disseny de l'escala s'il·lumina i organitza tot l'espai interior.



La casa Urbana a Banyoles ***

A Banyoles, la casa urbana medieval, sobretot entre els segles XIII i XV, té una sèrie de peculiaritats que podem observar encara en gran part dels habitatges situats entre el Monestir i la Plaça Major. La principal d'aquestes peculiaritats, es refereix precisament a la seva estructura constructiva, la qual, si bé es basa també en la casa entre mitgeres, canvia substancialment el sentit de la tramada, a l'incorporar un (o dos) arcs de pedra, construïts paral·lelament a les façanes. Aquest nou element de suport, permet canviar, també, el sentit dels cairats, els quals, en comptes de recolzar-se sobre les parets mitgeres, ho fan sobre les façanes (del carrer i del pati) i sobre l'arc o arcs. (fig.3)

El sistema constructiu banyolí admet una major amplada de la casa amb la mateixa llargària de cairats aconseguint així una planta lliure d'obstacles, ja que la distància entre arc i façanes pot mantenir-se sobre els quatre metres, mesura òptima per a utilitzar embigats, de fusta i de secció corrents. D'aquesta manera hom pot comprovar com el mòdul d'amplada de solar a Banyoles, oscil·la entre els cinc i els set metres en comptes dels quatre o quatre i mig habituals en altres poblacions de similar nivell demogràfic. Ultra això, les escales d'accés als pisos, no necessàriament s'han de situar perpendicularment a les parets mitgeres – fet que constituïa un obstacle en la planta lliure.-, sinó que poden adossar-se a aquestes parets, pujant en el mateix sentit que l'embigat, sense necessitat d'acudir a cap mena d'artifici o reforç que compliqui la netedat de l'estructura. (...)

La volta de canó no era corrent en habitatges normals, tot i que molt més tard -en els segles XVIII i XIX – va substituir progressivament els sostres amb embigat de fusta, en la seva derivació cap a la volta per aresta o la rebaixada, construïda amb peces de llosa prima de pedra de Banyoles de baixa qualitat. Però aquesta és una altra qüestió, sobre la qual s'insistirà més endavant.

* Text i imatges extretes de Jeroni Moner – Inventaris d'Arquitectura. Coac, abril 2002

** J. Moner Codina – Els badius en el paisatge de la ciutat – L'encant d'un modest i característic element arquitectònic del barri vell – Revista de Banyoles, n. 903, gener de 2009, p. 26-27

*** J. Moner Codina – Can Paulí, un exemple de casa medieval a Banyoles (notes a propòsit de les obres de desmuntatge) - Quaderns del Centre d'Estudis Comarcals 1988-89.

Organitzat per:

